

BOEKBESPREKINGEN

Keizer, P.J. 2003. Paddestoelvriendelijk natuurbeheer. 88 pp. KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 172 6. Prijs: Euro 19,95. Vele kleurenfoto's.

Dit in 2003 verschenen boek is reeds tweemaal aangekondigd in Coolia. De doelstelling van het boek is "het bieden van op praktijk gerichte beheersmaatregelen om de paddestoelenflora te bevorderen". Het is totstandgekomen in samenwerking met de Commissie Paddestoelen en Natuurbehoud van de Nederlandse Mycologische Vereniging, zeker voor wat betreft de aanbevolen beheersmaatregelen. Op een eerder tijdstip zijn tips voor beheer gepubliceerd door deze Commissie in Coolia 44(4): 233-249 (Jalink *et al.* 2001; ook te downloaden van de website van de NMV). Het boek bestaat uit 8 hoofdstukken: Inleiding, Handleiding tot gebruik, Indicatoren, Ecologie van paddestoelen, Contacten met omgeving, Algemene richtlijnen om paddestoelen te stimuleren, Handleiding voor de praktijk, en een hoofdstuk In de praktijk. Het boek wordt gecombineerd met Bijlagen, een literatuurlijst, een index en adressen. In de Inleiding worden 4 redenen genoemd om de aanwezigheid van paddestoelen te bevorderen, in het hoofdstukje Indicatoren (2 pagina's) wordt uitgelegd hoe paddestoelen van betekenis kunnen zijn als indicator voor de terreingesteldheid van een gebied. De belangrijkste hoofdstukken zijn het hoofdstuk "Algemene richtlijnen om paddestoelen te stimuleren" van 5 pagina's en de "Handleiding voor de praktijk" van 41 pagina's. In het eerstgenoemde hoofdstuk worden enkele algemene richtlijnen gegeven voor een paddestoelvriendelijk natuurbeheer, het tweede bevat de eigenlijke beheersadviezen, naar biotoop, te weten naaldbossen, loofbossen, lanen en wegbermen, landgoederen, graslanden, duingebieden, heide en veen, en natuur in de stad.

Het boek ziet er aantrekkelijk vormgegeven uit, mede door de talloze foto's van paddestoelen en natuurterreinen. Enige milde kritiek is er echter wel. Allereerst zijn niet alle foto's zo fraai afgebeeld: verscheidene lijken overbelicht. Voor wat betreft de inhoud van het boek moet men zich realiseren dat niet alle aanbevolen beheersmaatregelen gebaseerd zijn op onderzoek. In veel gevallen komen de adviezen voort uit een soort 'expert judgement', en dat maakt ook dat de adviezen niet altijd overeenkomen met de eerder gepubliceerde (op hetzelfde gebaseerde) tips voor beheer. Zo is in dit boek bijvoorbeeld te vinden dat naaldbos behouden moet blijven, iets waarvoor we de handen niet op elkaar krijgen in natuurbehoudend Nederland. De uitspraak dat natte graslanden in principe een geringe mycologische potentie hebben is ook wat kort door de bocht: onderzoek in de Amsterdamse Waterleidingduinen toonde het tegendeel aan. Deze natte graslanden worden overigens wel (twee)jaarlijks gemaaid. En zo zijn er meer voorbeelden, die er alleen maar voor pleiten dat er meer onderzoek wordt gedaan naar de effecten van natuurbeheersmaatregelen op het voorkomen van paddestoelen. Dat is echter een financieel probleem. In grote lijnen zijn de experts het overigens wel eens in hun meningen over paddestoelvriendelijk natuurbeheer.

Verder is ook de betekenis van de lijsten met indicatorsoorten mij niet gelijk duidelijk. In het hoofdstuk Indicatorsoorten wordt vermeld dat de beheerder zich aan de hand van het

voorkomen van bepaalde indicatorsoorten een beeld kan vormen van de terreingesteldheid en kan nagaan welke beheersmaatregelen daaruit volgen. Echter, hoe bijvoorbeeld een beheerder uit de lijst met indicatorsoorten “Opruimers (naalddhout)” kan destilleren welke beheersmaatregelen nodig zijn is mij niet duidelijk. In de indicatorsoortenlijsten zijn de soorten die kansrijke plekken indiceren vetgedrukt. Waar de inhoud van de lijsten op gebaseerd is is echter niet duidelijk, en men kan over de indicatiewaarde van sommige soorten (behoorlijk) twisten...

Als laatste is een woord van kritiek op de redactie op zijn plaats. Sommige Nederlandse namen komen niet overeen met die gehanteerd door de Nederlandse Mycologische Vereniging, bijvoorbeeld Geschubde boschampignon i.p.v. Schubbig boschampignon, Oranje trechtertje i.p.v. Oranjegeel trechtertje. De moderne spelling is ook niet altijd consequent uitgevoerd, iets wat ik niet gewend ben van de KNNV-uitgeverij. Muggenzifterij zult u denken, maar daar ligt toch een taak voor de redactie. Ook een taak voor de redactie is m.i. de schrijfstijl van het boek: op sommige plaatsen in het boek is de tekst wat moeizaam en niet zo aansprekend.

Bovenstaande punten benadrukken dat het laatste woord over paddestoelvriendelijk natuurbeheer nog niet is gezegd. En de kritiekpuntjes geven alleen maar aan hoe dit aantrekkelijk en buitengewoon zinvol boekje nog aantrekkelijker kan worden (in een volgende druk?). Dit boek wordt dan ook warm aanbevolen en hoort natuurlijk in een ieders boekenkast aanwezig te zijn, van beheerders en van in paddestoelen geïnteresseerden.

Marijke Nauta, Leiden

Herk, K. van & A. Aptroot. 2004. Veldgids Korstmossen. 423 pp. Met foto's van Kok van Herk. KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN: 90-5011-175-0. Prijs: € 33,95 (KNNV-leden € 29,95).

Dit prachtige en met zorg vormgegeven boek is de opvolger van het werkje uit 1994, maar lijkt in niets meer daarop. Was het eerdere boekje feitelijk niet meer dan een kennismakingswerkje met zo'n 115 afgebeelde soorten en beknopte informatie, nu zijn alle 650 Nederlandse soorten opgenomen, waarvan er ruim 400 zijn afgebeeld en uitgebreid worden behandeld. Het boek begint met een uitgebreide inleiding en uitleg over bouw en bijzonderheden van korstmossen, terwijl vervolgens drie heel lezenswaardige hoofdstukken zijn gewijd aan ecologie en verspreiding. In het taxonomische gedeelte zijn alle soorten alfabetisch gerangschikt; op de linker bladzijden vindt men de soortbeschrijvingen en rechts de bijbehorende foto's en pictogrammetjes. Het boek besluit met een termenlijst, een lijst van in ons land uitgestorven soorten, een Nederlandstalig en een Latijns register en een tabelletje van oude en nieuwe namen.

De beschrijvingen zijn helder en heel compleet, maar de terminologie zal de beginner vaak naar de termenlijst doen bladeren. Het zal daarom veel helpen de inleidende hoofdstukken vooraf goed te bestuderen. De tekst is overzichtelijk ingedeeld met trefwoorden in een gekleurde balk in de kantlijn, zodat snel vergelijken van stukjes

beschrijving van verschillende soorten mogelijk is. Soms gaat de tekst verder op een volgende (linker) bladzijde, maar dat is niet vervelend.

De foto's zijn allemaal gemaakt van Nederlands materiaal (wat belangrijk is, omdat veel soorten bij ons minder ontwikkeld zijn dan in het buitenland), overwegend voldoende scherp en bijna altijd goed van kleur. Met name de kleur is van belang, omdat we korstmossen in het veld vooral op kleur "spotten" en door elkaar groeiende soorten zich onderling door kleurverschil onderscheiden. De vergrotingsmaatstaf verschilt enorm (van $3\times$ tot $35\times$), wat het soms lastig maakt de plaatjes in de juiste verhouding te zien. Met name beginners zullen moeite hebben de mate van fijn- of grofkorreligheid van sorediën en isidiën te leren zien. Van sommige soorten, die bij vochtig weer van vorm en/of kleur veranderen, zou men misschien beter twee foto's hebben kunnen opnemen. Een schat aan informatie uit een groot aantal bronnen is voor dit boek samengebracht en verwerkt tot kleurige symbooltjes naast de foto's, waardoor bij elke afgebeelde soort in een oogopslag te zien is wat de ecologische voorkeur is, of de soort zeldzaam is of niet, of hij voor- of achteruit gaat en of hij op de Rode Lijst staat en in welke categorie. Een deel van de beschrijvingen is bovendien verrijkt met een verspreidingskaartje. Dit is het geval wanneer een kaartje voldoende zinvolle informatie geeft; nietszeggende vrijwel zwarte of witte kaartjes, alsmede kaartjes van soorten waarvan onvoldoende bekend is, zijn dus weggelaten, wat ik een goede zaak vind.

Ook lichenologen worden voortdurend geplaagd met naamsveranderingen, zoals in de Veldgids Korstmossen ook weer pijnlijk duidelijk wordt. Met name bij het vertrouwde geslacht *Parmelia* is het even slikken: opsplitsing van dit genus heeft geleid tot de vorming van niet minder dan tien nieuwe geslachtjes. Deze naamswijzigingen leiden ertoe dat je een soort als Verstop-schildmos (nu: *Melanelia subaurifera*) dus niet onder de 'P' van *Parmelia* vindt. Gelukkig zijn in het register ook alle oude namen opgenomen, zodat men uiteindelijk toch op de juiste bladzijde komt.

Jammer is dat een determinatiesleutel ontbreekt. Voor beginners kunnen sleutels weliswaar moeizaam en verwarrend zijn, voor de gevorderde gebruiker, waarvoor dit boek toch ook bedoeld is, is het een gemis. Op zijn minst had ik sleutels bij de grotere geslachten prettig gevonden. Nu zijn we toch nog aangewezen op de oude jeugdbondstabel of op buitenlandse literatuur. De volledigheid van dit werk, de enorme hoeveelheid gebundelde en helder toegankelijk gemaakte informatie en de goede afbeeldingen maken deze gids tot het zoveelste standaardwerk over onze flora en daarom voor natuurliefhebbers, zowel voor beginners als gevorderden, een waar hebbeding.

A. Gutter, Enkhuizen